

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2492–2494-15

meddelad i Stockholm den 9 oktober 2015

KLAGANDE

AA

Ombud: BB

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 8 april 2015 i mål nr 1213–1215-15, se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Avvisande av ombud

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen undanröjer beslutet att avvisa CC som ombud för AA.

Högsta förvaltningsdomstolen avslår AAs yrkande om ersättning för kostnader.

BAKGRUND

CC dömdes den 16 oktober 2014 av Malmö tingsrätt (mål nr B 670-13) för grovt bedrägeri till fängelse ett år. Han förpliktades även att utge skadestånd till ett antal målsägande. Gärningarna hade enligt domen begåtts vid upprepade tillfällen under 2012. I sina domskäl konstaterade tingsrätten att CC redan från början hade

Dok.Id 163808

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Mål nr
2492–2494-15

handlat på sätt som gjorde att gärningarna framstod som ett systematiskt brottsligt förfarande. Domen överklagades till hovrätten.

I målen 8936–8938-14 i Förvaltningsrätten i Malmö angående inkomsttaxering, mervärdesskatt samt skattetillägg anmälde sig CC som ombud för AA. Förvaltningsrätten beslutade den 10 mars 2015 att, med hänvisning till tingsrättens dom, avvisa CC som ombud i målen och förklarade att han tills vidare var obehörig att vara ombud eller biträde i mål vid förvaltnings-rätten.

AA överklagade förvaltningsrättens beslut. I det nu överklagade avgörandet avvisade Kammarrätten i Göteborg överklagandet såvitt gällde förvaltningsrättens obehörighetsförklaring av CC tills vidare. Yrkandet avseende CCs uppdrag som ombud i målen i förvaltningsrätten avslogs.

I dom den 8 september 2015 ogillade Hovrätten över Skåne och Blekinge åtalet mot CC samt avslog samtliga skadeståndsyrkanden.

Förvaltningsrätten i Malmö beslutade den 11 september 2015 att dess beslut att förklara CC obehörig att vara ombud eller biträde i mål vid domstolen inte längre gäller.

YRKANDEN M.M.

AA fullföljer sin talan vad gäller beslutet att avvisa CC som ombud i målen i förvaltningsrätten. Vidare yrkar han ersättning för kostnader i kammarrätten med 11 875 kr och för kostnader i Högsta förvaltningsdomstolen med 5 000 kr.

AA anför bl.a. följande. Enbart den omständigheten att ett ombud står under åtal eller har dömts för brott bör inte utesluta att ombudet anses lämpligt,

Mål nr
2492–2494-15

såvida inte brottmålet har samband med det mål som handläggs i förvaltningsrätten. Lagstiftaren har valt en flexibel lösning i förvaltningsprocesslagen som ska vara anpassad till det enskilda uppdraget. Problemet var tidigare att rätten behövde kalla till muntlig förhandling även om rätten förväntade sig att ombudet skulle uppträda på ett sådant sätt att förhandlingen måste avbrytas. I det skriftliga förfarandet saknar regeln egentligen praktisk betydelse. Detta talar för att lämplighetsbedömningen ska göras utifrån ombudets tidigare uppträdande ordningsmässigt, språkligt och rent kunskapsmässigt.

En myndighets beslut att avvisa ett ombud får enligt 9 § förvaltningslagen endast grundas på förhållanden som förekommit i det aktuella ärendet, och någon förändring avseende detta har inte föreslagits vid översynen av förvaltningslagen. Om lagstiftaren anser att den omständigheten att ett ombud dömts för brott ska medföra att denne anses olämplig enligt förvaltningsprocesslagen, borde detta komma till uttryck även i förvaltningslagen. Bestämmelsen i förvaltningsprocesslagen utgör därför en kompetensregel och bedömningen ska göras utifrån hur ombudet kan förväntas uppträda och utföra sitt uppdrag. Det bör inte ställas högre krav på ett ombud i domstol än vad som gäller hos myndighet.

Vidare används uttrycket ”uppdraget” i förvaltningsprocesslagen vilket tyder på att lämplighetsprövningen ska göras från uppdrag till uppdrag. Detta talar även för att de omständigheter som ska inverka på bedömningen ska ha sin utgångspunkt i ombudets kvalifikationer och om denne kan väntas missköta det aktuella uppdraget. Den aktuella brottsligheten saknar samband med skattemålen och även med CCs tidigare uppdrag. Brottsligheten kan därför inte antas inverka på CCs förmåga att företräda honom i skattemålen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målen

Frågan i målen är om bristande redbarhet kan utgöra grund för att på förhand avvisa ett ombud i ett mål i allmän förvaltningsdomstol.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 48 § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL, får den som för talan i mål som ombud eller biträde anlita någon som är lämplig för uppdraget. Bestämmelsen fick sin nuvarande utformning genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2013. I förarbetena anfördes att det för att skapa en effektivare och mer rättssäker ordning borde ställas krav på lämplighet för den som vill uppträda som ombud eller biträde i allmän förvaltningsdomstol (prop. 2012/13:45 s. 105). Lämplighetskravet innebär att rätten på förhand kan avvisa den som vid ett måls tidigare behandling eller som i annat sammanhang har visat sig vara olämplig att uppträda som ombud eller biträde (a. prop. s. 104 f.).

Bedömningen ska göras i varje enskilt fall med beaktande av hur komplicerad och omfattande processen är samt med hänsyn till den aktuella personens omdöme, kunnande och erfarenhet. Ledning kan även hämtas från reglerna om ombud i 12 kap. rättegångsbalken, RB (a. prop. s. 180).

Allmänna behörighetskrav för ombud i allmän domstol finns i 12 kap. 2 § första stycket RB. Enligt dessa krav får inte som ombud brukas annan än den som rätten med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet.

I förarbetena till nyss nämnda bestämmelse anges att det beträffande den som dömts eller står under åtal för brott bör efter förhållandena i varje särskilt fall bedömas huruvida han kan anses redbar. Därvid bör stor hänsyn tas till brottets art och beskaffenhet samt till den tid som förflutit sedan straffet avtjänats och den dömdes uppförande under tiden därefter (se NJA II 1943 s. 132). En sammantagen bedömning utifrån nämnda omständigheter har gjorts i t.ex. NJA 2007 s. 650 och NJA 2013 s. 904.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Det allmänna lämplighetskravet i 48 § första stycket FPL innebär att rätten på förhand får avvisa den som inte är lämplig att uppträda som ombud eller biträde i allmän förvaltningsdomstol.

Det är angeläget att förtroendet för rättskipningen i allmän förvaltningsdomstol upprätthålls och att en enskild som valt att låta sig företrädas av ombud får sin talan utförd på ett fullgott sätt. När en persons lämplighet att uppträda som ombud i domstol ska prövas är därför dennes omdöme, kunnande och erfarenhet liksom vad saken gäller väsentliga faktorer. Men även sådana personliga förhållanden som tillmäts betydelse vid prövningen av kravet på redbarhet i 12 kap. 2 § RB bör vägas in i bedömningen.

Det bör således i varje särskilt fall prövas om den omständigheten att någon står under åtal eller har dömts för brott innebär att denne kan anses brista i redbarhet. Hänsyn bör då tas till vilket slag av brott det är fråga om, de närmare omständigheterna kring hur brottet påstås ha begåtts eller har begåtts samt – om åtalet bifalls – den dömdes förhållanden i tiden efter det att straff har verkställts.

CC dömdes av tingsrätten för grovt bedrägeri till fängelse ett år. Enligt tingsrättens dom var det fråga om en allvarlig brottslighet som hade utförts vid upprepade tillfällen och utövats systematiskt. Tingsrättens avgörande gällde således ett grovt förmögenhetsbrott som inte låg långt tillbaka i tiden.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterar att nyss nämnda förhållanden innebär att underinstanserna haft fog för att avvisa CC som ombud i målen i förvaltningsrätten.

Beslutet att avvisa CC som ombud för AA var alltså riktigt när det fattades. Därefter har hovrätten ogillat åtalet mot CC. De omständigheter som legat till grund för avvisningsbeslutet har därmed fallit bort.

Mål nr
2492–2494-15

Överklagandet ska därför bifallas och beslutet att avvisa CC i målen vid förvaltningsrätten upphävas.

Ersättning för kostnader

Ett mål som gäller tillämpning av 48 § första stycket FPL och därmed endast frågan om behörighet att uppträda som ombud eller biträde i domstol kan inte anses utgöra ett mål enligt skatteförfarandelagen (2011:1244). AA är således inte berättigad till ersättning för kostnader i målen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Karin Almgren, Eskil Nord, Christer Silfverberg och Mahmut Baran (skiljaktig mening).

Målen har föredragits av justitiesekreteraren Johan Nordström.

SKILJAKTIG MENING

Justitierådet Mahmut Baran är av skiljaktig mening i fråga om rätten till ersättning för kostnader i målen och anför följande.

Mål nr
2492–2494-15

Beslutet att avvisa CC som ombud i målen i förvaltningsrätten är att betrakta som ett beslut under förfarandet i mål enligt skatteförfarandelagen. Med hänsyn härtill anser jag att målen i Högsta förvaltningsdomstolen och i kammar-rätten i motsvarande delar utgör mål i vilka ersättning kan utgå. Överröstad i denna fråga saknar jag anledning att pröva skäligheten av den yrkade ersättningen.